LIEČIVÉ BYLINKY

Uvili sme kyticu,
sú v nej kvety krásne.
Uhádli ste, čo je v nej?
Rieknu vám to básne.

Deti deťom

Viete, deti, privrávať sa
rastlinám a kvetom?
Spoznať ich aj užiť správne,
chrániť pred zlým svetom?

Krásny kvietok dáva vôňu,
no i nektár rodí.
Z úľa včielka poň i po ňu
do lupienkov chodí.

Uloží ten nektár v úli,
keď sa vráti späť,
aby, deti, pripravila
pre vás sladký med.

Prírodu si preto chráňme,
skrýva dary vzácne,
v rastlinách ich nachádzajme,
ako vravia básne.

Baza čierna

Bielo kvitne za plotom
čierna baza, ker i strom:
vo vrcholkoch na konári
kolíšu sa kvietky zjari.

Biely kvet sa v jeseni
v čierne guľky premení;
kvetov, plodov má sťa maku,
mámivý je nielen zraku.

Mama z kvetov nápoj spraví,
lahodný a pritom zdravý;
z plodov kaša je i šťava,
lekvár sa zas na chlieb dáva.

Konár ocko odrezal,
z jeho dreva stržeň vzal;
keď sa baza prederaví
píšťalôčka sa z nej spraví.

Breza previsnutá

Dve briezky pred našou školou
vedľa seba pekne stáli,
jedna druhej ako sestry
o sebe si trkotali:

„Našu kôru bielej farby
závidia nám všetky stromy;
preto ľudia veľmi radi
sadia si nás na priedomí.“

Na vlasy ich šťava z kôry
pôsobí sťa živá voda;
z usušených mladých lístkov
čaj zas chorým zdravie dodá.

Čakanka obyčajná a nevädza poľná

Na poli sa škriepia hlasne
dva belasé kvety krásne,
škriepia sa priam opreteky,
z koho budú lepšie lieky.

Čakanka — kvet modrosivý:
„Pri liečení robím divy!“
Nevädza zas odvetila:
„V mojom kvete tiež je sila!“

Iné kvietky radia šepky:
„Zanechajte už tie škriepky!
Krásne ste — aj vetrík hudie,
na trávenie liek z vás bude!“

Ďatelina lúčna

Spieva vtáčik v povetrí:
„Mám dve krídla a ty tri.“
Ďatelinka vraví tak:
„Ja som kvietok a ty vták.
Nosím trojlístkové šaty!
Keď červenú hlávku mám,
zbierajú ma, vtáčik zlatý,
proti rôznym chorobám.“

Divozel veľkokvetý

Dve včielky, čo medík chceli,
počuli o divozeli,
že je statný, že je krásny,
kvety má sťa verše v básni.

Prileteli na kvet stíška,
vopchali sa do kalíška.
Nabrali si toľko peľu,
že ich nôžky ledva vedú.

Divozel za nimi volá:
„Moje kvety rastú zdola,
zavolajte, včielky, deti
zbierať zrána žlté kvety!“

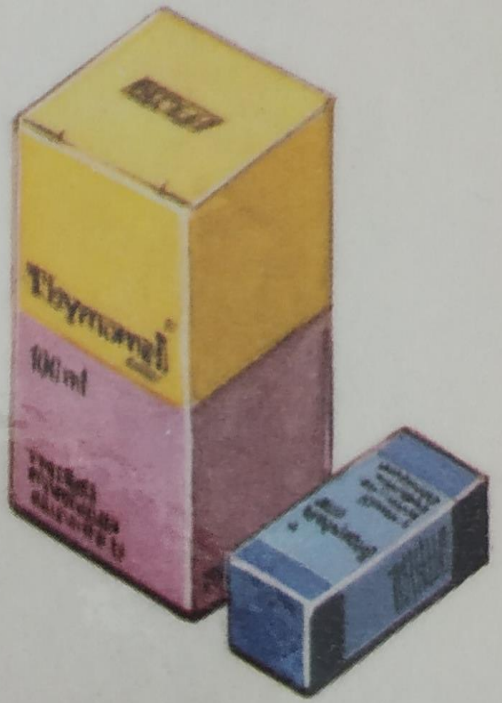
Ak ste deti choré, slabé,
najmä ak vás v hrdle škriabe,
zabzučí vám každá včela:
„Zhojí ho čaj z divozela.“

Dúška materina

Hore grúňom na úbočí
dúšky materinej veľa:
pri zemi je učupená
fialová aj tá biela.

Materina dúška
jedna druhej šušká:
„Hoci sme len skromné, malé,
rozdávame vôňu stále.
Rozotrite si nás v hrsti:
rozvoňajú sa vám prsty.
Zbierať treba vršky v kvete:
nožíkom ich odrežete.
Sirup z nás je chutný, sladký,
lepšie však od kašľa kvapky.
Toho, kto nás v lete našiel,
netrápieva v zime kašeľ.“

Jahoda obyčajná

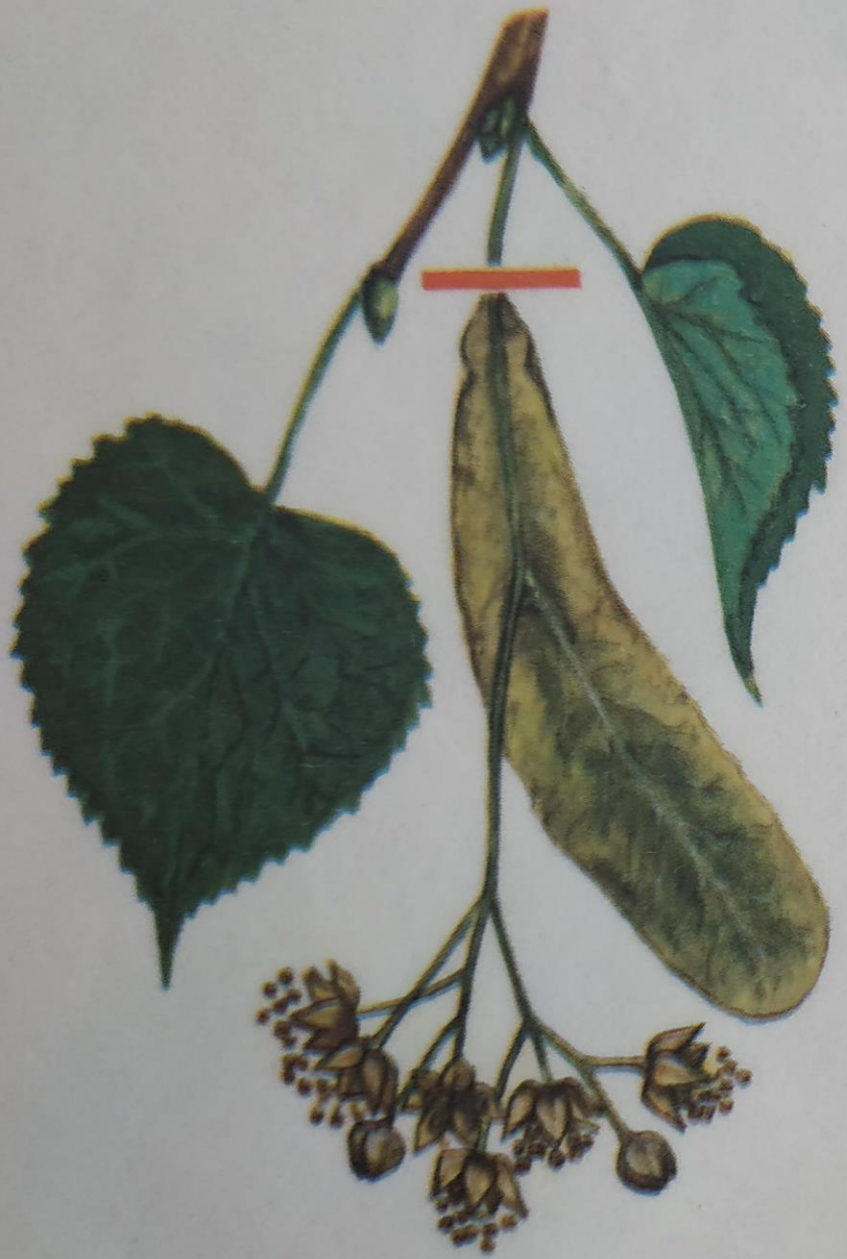
Tam, kde na jar v bielom kvete
lúčka v hore rozvoniava,
v lete na tom istom mieste
jahôd býva vyše práva.

Zuzka, Kubko koše vzali,
na jahody utekali.

Malá Zuzka do košíka
i do úst si sem-tam dáva,
Kubko zase listy svieže
do druhého odtrháva.

Z jahôd bude šťava,
z listov chutný čaj.
Zo záhradnej jahody však
listy netrhaj!

Lipa veľkolistá a malolistá

Lipy — tie už v dávnom dávne
u Slovanov boli slávne!
Rozkvitajú v júni, v júli,
včiel je na nich ako v úli.

Mama, otec, aj my deti,
poďme zbierať z lipy kvety,
nazbierame, usušíme:
budeže to čaju v zime!

Hapčí, kýchla naša Hela,
prechladla, zas ochorela!
Nech sa potí, nech si ľahne,
lipový čaj pot vytiahne!

Lopúch väčší

Náš psík Azor, neposeda,
v húštine sa zrazu stratil.
Ale čo mu to len, beda,
veľký lopúch vyparatil.

Veď náš psík je v divnom rúchu!
Jeho srsť je celá spolu,
guľky z kvetov po lopúchu
nie a nie zísť z neho dolu!

Ty však v jeseň z pôdy holej
lopúch kop i liek v ňom skrytý:
z koreňa má holič olej,
ktorým vlasy pokropí ti.

Mak vlčí

Na poli, kde žitko rastie,
vlčie maky domov majú,
v máji — júni rozkvitnuté
lupene im červenejú.

Lupienky, keď slnko svieti,
do košíčka Zuzka skladá,
potom, keď sú usušené,
do zberu ich mamička dá.

Myší chvost obyčajný

Myší chvostík obyčajný!
Mám ja čudné meno!
Veľa drobných bielych kvietkov
na mne rastie vedno.

Rastiem hockde po chotári,
všade sa mi dobre darí,
čajík zo mňa všetko hojí,
najmä keď ťa bruško bolí.

Nechtík lekársky

Záhradôčku malú mám,
v nej si nechtík polievam.

Žlté kvietky pyšne hľadia
a nám deťom tíško radia:

živé s láskou mamke dajte
a sušené odovzdajte.

Ostružina černicová

Škôlkári dnes radosť majú,
na výlet sa poberajú;
do prírody, na maliny,
trhať čierne ostružiny.

Ostružiny tak im chutia,
že ich stále trhať nútia:
ruky, ústa čierne majú,
ale stále oberajú.

My aj na jar listy svieže
z ostružiny natrháme
a čaj chutný ostružinný
s jahodovým pomiešame.

Pagaštan konský

U susedov pred domom
na jar kvitne veľký strom,
v jeho tieni mladá chasa
šantí, spieva, usmieva sa.

Keď však prejdú letné chvíle,
z vetiev zvisnú guľky milé.
A keď z guliek zvlečieš šat —
hnedý gaštan budeš mať!

Gaštany my rady máme.
Panákov z nich nastaviame —
panákov i zvieratá
pre sestričku, pre brata.

Pre zver z nich je dobrá strava,
ocko im ju v zime dáva.
Mamička zas vraví nám:
„Na lieky ich odovzdám."

Podbeľ liečivý

Na lúke či pri potoku
hneď vám podbeľ zjasá v oku,
pozrite sa, deti, naň,
listy vám má ako dlaň.

Žltý kvietok v jar poznáte;
listy v lete sťa v zamate.
Pred zimou ho chĺpky chránia,
v noci sa mu hlávka skláňa.

Liečivý je kvet i list,
len pre oba treba ísť!
Z podbeľu je čajík zdravý,
opuchlín aj kašľa zbaví.

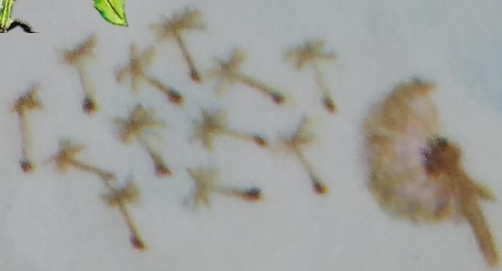

Púpava lekárska

Púpava má žltý kvet,
po odkvete ho už niet,
včielky z kvetu robia med,
s medom hneď je sladší svet.

Odkvitne kvet — zostane
klbko ako z vaty;
fúkneš doň — aha ho! —
klbko stratí sa ti.

Repík lekársky

Zastonal si zajac v poli,
že ho nôžka veľmi bolí;
poranil sa na pichliači,
teraz stoná, kvíli, jačí.

Teta sova poradila:
„V repíku je lieku sila;
odvar z vňate, stačí troška,
raz-dva bude zdravá nôžka!“

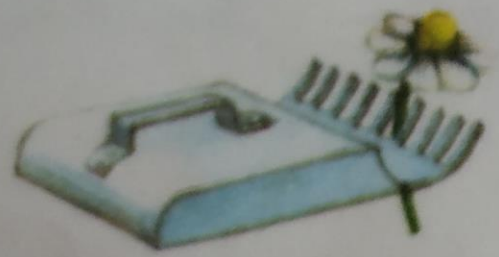
A už skáče zajac hupky,
po záhrade, kol' chalúpky.
Zahojil mu repík nôžku.
Ak vás bolí, skúste trošku!

Rumanček pravý

Rumanček-harmanček,
v lete je ho plná lúka.
Svojou krásou privoláva,
bielo-žlté kvety núka.

Liečivý je, voňavý,
zbierajte ho v lete
hrebienkom jak dievčinu,
keď je v plnom kvete.

Ruža šípová

Ja šípová ružička,
tŕňový krík v háji,
v ktorom kvitnem mesiaci?
Kvitnem v krásnom máji.

Na jeseň mám plody zrelé,
z ktorých čajík chutí skvele.
Červené ich odtrhnite,
len sa pri tom nepichnite.

Nezabudni, dcéra, synu,
v šípkach veľa vitamínu.

Sedmokráska obyčajná

Na lúke či v záhradke
ako v krásnej rozprávke
plno bielych sedmokrások
s lupienkami na hlávke.

Párik dievčat štebotavých
má z nich vence vôkol hlavy.
Hľa, už prvá láska je tu,
uhádnuť chcú z lupňov kvetu,
či ju ľúbi kamarát —
či ju má, či nemá rád!

Kto má srdce plné lásky,
ten lupene neodtrhne,
vyliečia ho sedmokrásky,
keď ho silný kašeľ drhne.

Skorocel kopijovitý

Skorocel keď nájdu deti,
ako šíp im z rúk vyletí.

Listom, kláskom sa on pýši,
rany hojí, kašeľ tíši.

Na lúke aj poli, v sade —
zbierajte tie listy všade.

Slivka trnková

Bez lístia, len z kvietkov zjari
biely závoj utká si
skromná trnka na chotári,
ale s krásou nad krásy.

V chotári tam na úbočí,
na tom kríku pichľavom,
modrajú sa ako oči
trnky v čase jesennom.

Na jar zbieraj kvety biele,
na jeseň zas modrý plod:
liečivé sú obidvoje,
chorým budú iste vhod.

Čajík z kvetov slivky trnky
vetry v brušku uvoľňuje.
Z plodov zase šťava, lekvár
slabé telo posilňuje.

Snežienka jarná

Snežienka je prvý kvet,
čo vykvitne zjari hneď.
Ešte sniežik chladí líčka
a ona už hľadí z kríčka.
S cibuľkou ju netrhajte,
to si dobre pamätajte —
inak s týmto kvietkom jari
nik už mamku neobdarí!

Žihľava dvojdomá

Žihľava zelená
pri plote si stojí,
smutná je, že sa jej
každý veľmi bojí.

Aj keď sa popŕhliš,
netráp sa ty zato,
bude z tej žihľavy
vodička na hlavy,
vlásky ako zlato.

Červené čiarky, čiaročky,
nakreslené sú náročky.
Vravia malým i vám väčším,
čo z rastliniek hojí, lieči.

Zapíšte si, milé deti,
zapíšte si do pamäti:
koreň, stonka, lístky, kvety,
z nich sa skladá rastlina,
svet váš krásnym učinia.

Zdroj: Pôvodne zrejme omaľovánky, obal sa nezachoval – autor teda neznámy. Slúži ako učebný materiál pre deti v MŠ.

Spracovala: Mgr. Sylvia Kompanová